

Du bestämmer själv när du vill ha tak över terrassen och hur stort det ska vara. Resten av tiden sitter du under bar himmel.

Läckert tak av segelduk

Gör Det Själv

SVÅRIGHETSGRAD:

Det kan vara lite knepigt med alla stora träfogar. Det kan vara klokt att öva lite på att göra träfogar innan du börjar – eller använda byggseslag.

TIDSÅTGÅNG:

Räkna med cirka två veckor inkl. sömnad och målning.

PRISBILD:

Vårt pris blev cirka 10000 kr för hela projektet. Men det går att göra det billigare med billigare material.

I stället för att lägga ett permanent tak över uteplatsen kan du snickra denna lyxiga pergola. Förse den sedan med ett tak av segelduk och dra för taket när solen blir för stark eller när daggen faller.

Det är skönt att kunna njuta av uteplatsen framför villan även om det duggar lite lätt. Det är skönt att kunna sitta i skugga när solen steker och när daggen faller. Men det är inte alltid som ett tak är bästa lösningen.

Taket är ju överflödigt ljumma dagar och på vintern, när snön har lagt sig på det, blir det mörkt i rummen. Därför visar vi här hur du kan skapa ett tak som du kan dra fram och tillbaka efter önskemål.

Taket består av en kraftig markisväv (segelduk går precis lika bra) som styrs av stålvajrar och som dras ut och

in för hand. Taket bärs av en pergola-liknande konstruktion som du snickrar av standardvirke (det finns ju ingen anledning att välja dyrt trä om du ändå ska måla det).

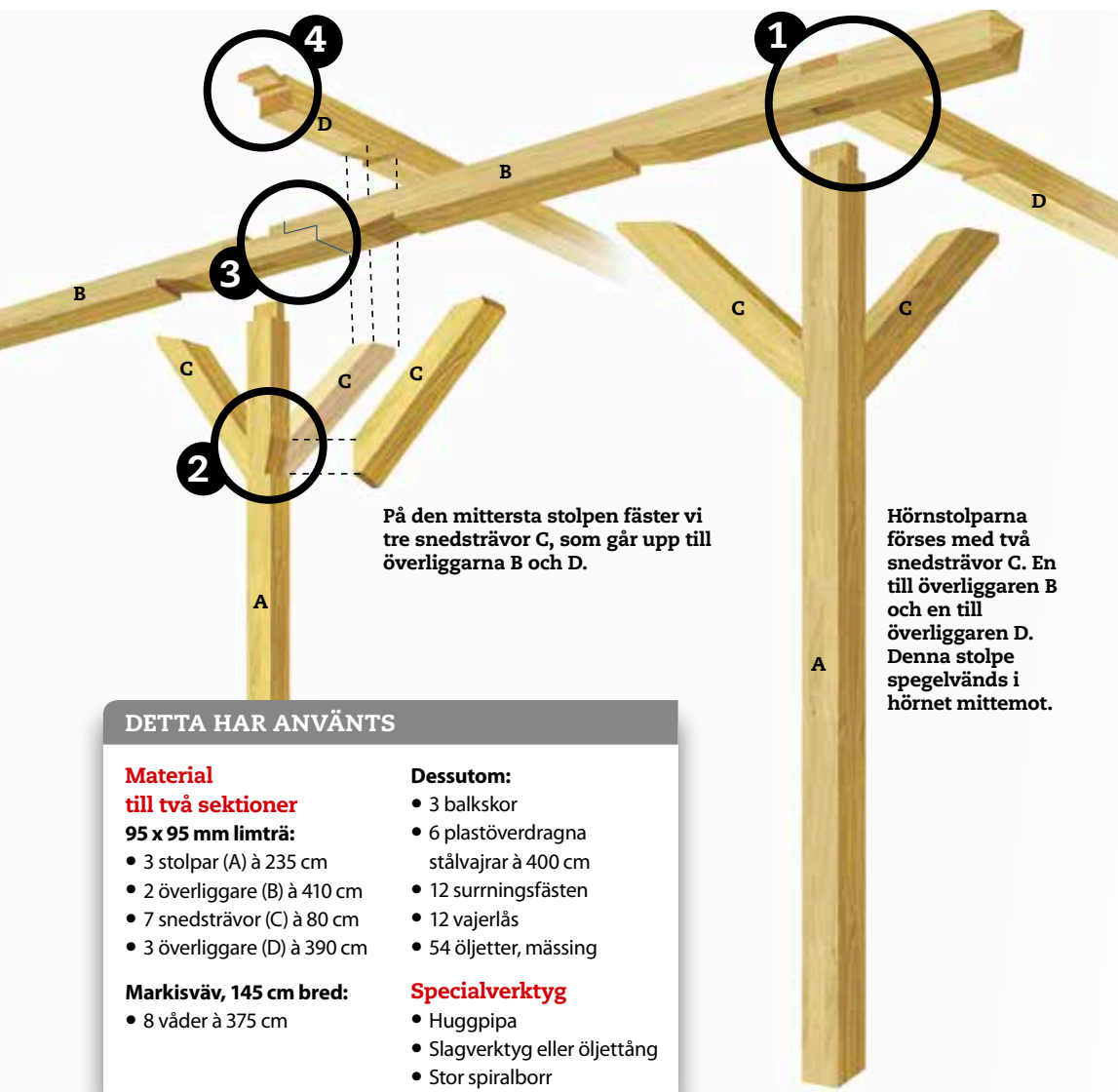
Men det är lyxigt att använda gammaldags träfogar, även om de kräver en viss erfarenhet. Därför ska du öva lite innan du sätter igång. Plocka fram lite spillvirke och sätt igång. Det ger dig känsla för träet och hur du ska använda hammare och stämjärn. Delarna ska passa så perfekt att de måste knackas ihop.

Vi har valt att arbeta med limträ. Det är mycket starkt och hållbart. Och

det slår sig inte. Den fina markisväven är också en rätt dyr sak, men den går inte sönder om det blåser.

Du kan förstås slippa undan billigare om du väljer standardvirke, ev. tryckimpregnerat. Du kan också ersätta markisväven med enklare segelduk eller rent av genomfärgad plast. På så sätt kan du pressa priset några tusen kronor. Och vill du att det ska gå snabbare, väljer du byggseslag i stället för träfogar.

Oavsett vad du väljer så får du ett annorlunda och flexibelt tak vars storlek kan anpassas och du bestämmer själv när det ska vara utdraget.

På den mittersta stolpen fäster vi tre snedsträvor C, som går upp till överliggarna B och D.

Hörnstolparna förses med två snedsträvor C. En till överliggaren B och en till överliggaren D. Denna stolpe spegelvänds i hörnet mittemot.

Stolparna tappas in i överliggaren

Den åtta meter långa överliggaren B skarvas ihop av två bitar med hjälp av en bladfog. Hur det går till visar vi i punkt 3. Överliggaren vilar på tre stolpar A, som du tappas in i överliggaren.

Såga först 60 mm djupa spår i kortändan på en stolpe, 30 mm från varandra och 32 mm från sidorna. Då bildas en tapp på 30 x 95 mm som är 60 mm hög. I överliggaren borrar och stämmer du upp ett lika stort hål precis ovanför tappens.

Snedsträvorna sågas in i stolparna

För att konstruktionen ska bli styv och för att överliggarna ska få bästa möjliga stöd fäster vi snedsträvor mellan stolparna och överliggarna.

Det innebär att vi måste såga urtag snett in i stolparna och sedan anpassar vi snedsträvorna tills de kan vila i de urtag som vi har gjort. När du har ritat det på din mall ser du hur lätt det är.

DETTA HAR ANVÄNTS

Material till två sektioner

95 x 95 mm limträ:

- 3 stolpar (A) à 235 cm
- 2 överliggare (B) à 410 cm
- 7 snedsträvor (C) à 80 cm
- 3 överliggare (D) à 390 cm

Markisväv, 145 cm bred:

- 8 våder à 375 cm

Dessutom:

- 3 balkskor
- 6 plastöverdragna stålvarjrar à 400 cm
- 12 surrningsfästen
- 12 vajerlås
- 54 öljetter, mässing

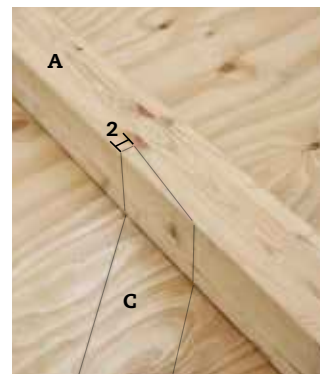
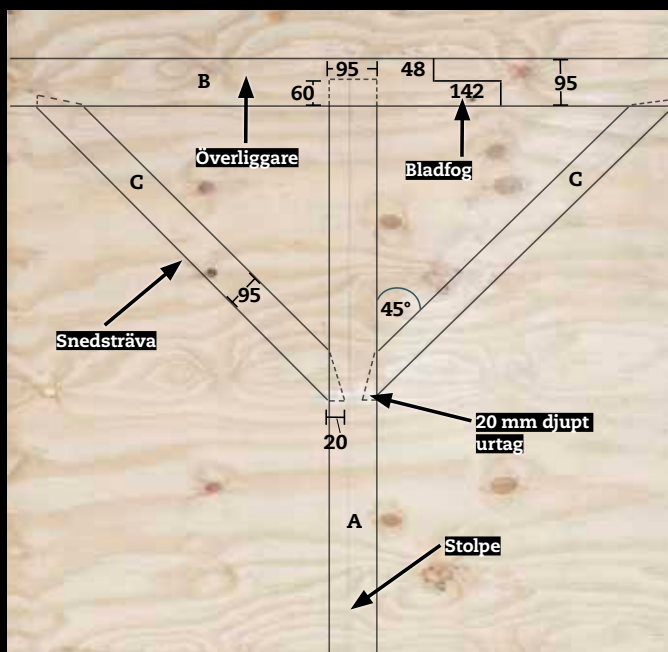
Specialverktyg

- Huggpipa
- Slagverktyg eller öljetång
- Stor spiralborr

Tillverka en mall

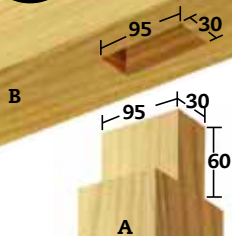
Du ska börja arbetet med att tillverka en mall som används när du sågar ut delarna till pergolan. Det gör du lättast genom att på en hel plywoodskiva, 122 x 244 cm, rita en av stolparna A med överliggare B och snedsträvor C.

På mittstolpen ska du göra urtag för snedsträvor på tre av sidorna. På hörnstolparna ska du göra urtag på sidan mot mittstolpen och på sidan mot huset.

2 Läg en stolpe A på mallen och markera var du ska göra urtag för snedsträvan. Markera alla urtag i stolparna och överliggarna.

1

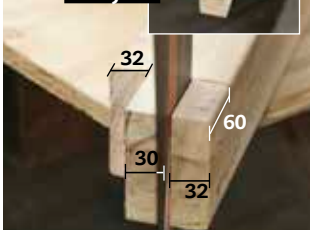
Tappens på stolpen A passar precis i hålet i överliggaren.

Såga alla delar något för långa och korta av dem efteråt.

1 Såga upp allt virke. För att bygga denna pergola behöver du tre stolpar A, tre överliggare D, två överliggare B och sju snedsträvor C, som sågas i rätt vinkel innan du mäter och markerar för anpassning.

Tappens kanter spetsas lite med ett stämjärn.

2 Gör en tapp upptill på alla tre stolparna A.

Tappens sågas till så att hälften av strecken finns kvar. Längden på tappens ska vara cirka 2/3 av virkets dimension, alltså 60 mm.

Borra ett antal hål intill varandra.

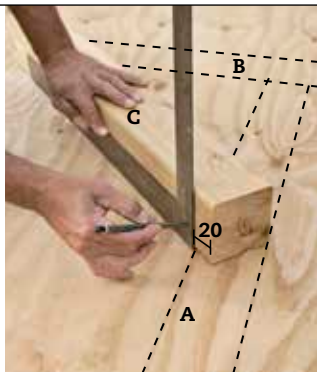

3 Gör tapphål i överliggaren B. Mät dig fram till var stolparna ska stå och markera tapphålerna. De ska göras 30 x 95 mm och vara 65 mm djupa (5 mm djupare än tappens längd).

2

Snedsträvorna C vilar i urtag som har gjorts i stolparna A.

1 Läg en snedsträva C på mallen och markera på den var den ska sågas av i bägge ändarna. Den ska vila på ett 20 mm djupt urtag i stolpen A och i överliggaren B, precis som du har ritat på mallen.

Såga vinkelrätt in mot stolpen, 20 mm djupt.

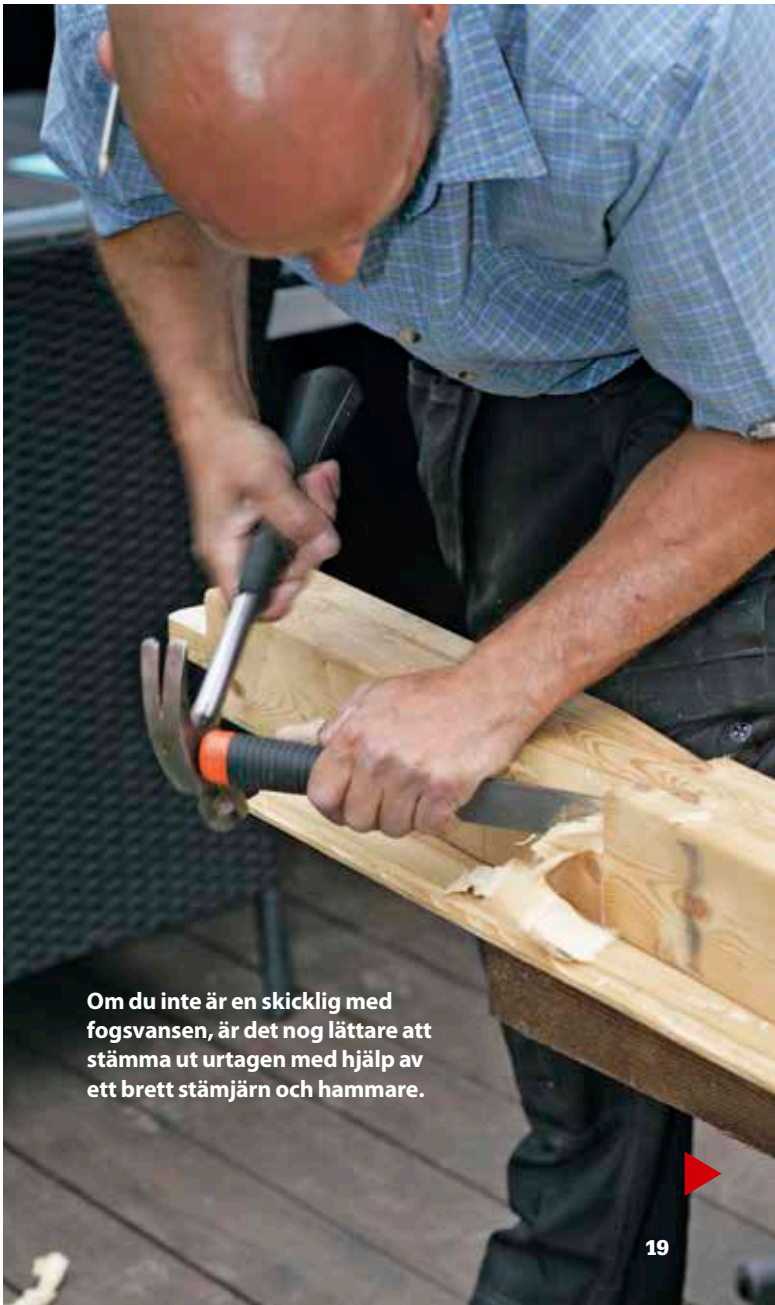

3 Såga urtagen med fogsvars. Börja med det långa sågspåret. Kom ihåg att såga mitt i strecket så att hälften av det syns när du har sågat.

Här måste du såga bort lite så att snedsträvorna kan mötas.

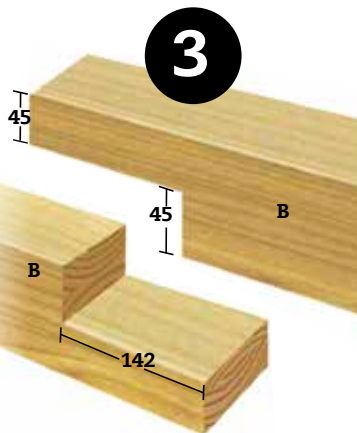
4 Anpassa hörnet. När två snedsträvor ska mötas på stolpen, som de gör på hörnstolparna, måste du såga bort lite från snedsträvorna.

Om du inte är en skicklig med fogsvarsen, är det nog lättare att stämma ut urtagen med hjälp av ett brett stämjärn och hammare.

Överliggaren skarvas med en bladfog

För att kunna få en överliggare som är tillräckligt lång var det nödvändigt att skarva två delar och det gjordes med en bladfog. Längden på bladet ska vara 1,5 gånger träets dimension, alltså $1,5 \times 95 = 142$ mm.

Här har du delarna i bladfogen som används för att skarva överliggaren.

1 Markera bladfogen på de två överliggarna B. Såga därefter igenom delarna halvvägs, exakt 142 mm från kortändan.

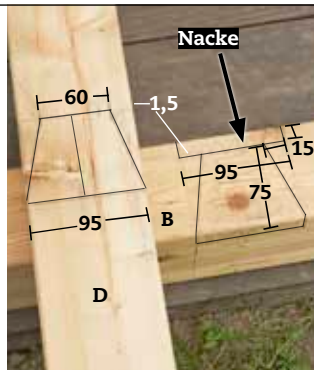
2 Såga från kortändan på överliggarna in till där du har sågat igenom halvvägs. Använd gärna fintandad såg till klyvningen för då blir det lättare att styra sågen. Delarna skruvas sedan ihop underifrån.

Överliggaren monteras med en laxstjärtsfog

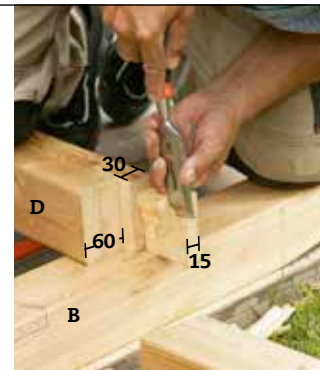
Den tredje överliggaren möter de två skarvade överliggarna där vi har tappat fast stolpen. För att få plats för delarna och för att slippa använda byggbeslag gör vi en laxstjärtsfog med nacke. En sådan lösning innebär att de tre överliggarna och stolpen fogas på en yta av 95×95 mm. Det är enkelt och snyggt och relativt lätt att göra.

Här har laxstjärtsdelen fällts upp ovanför överliggaren för att visa urtagen.

1 Markera på överliggaren D och överliggaren B enligt bilden. Laxstjärtsdelen är 15 mm medan nacken är 30 mm.

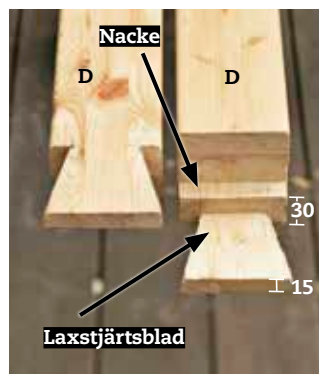

2 Ta bort överflödigt trä med såg och stämjärn. Se upp så att du inte tar bort för mycket trä eftersom delarna ska passa mycket exakt.

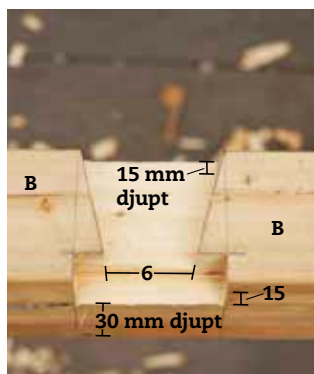

TIPS

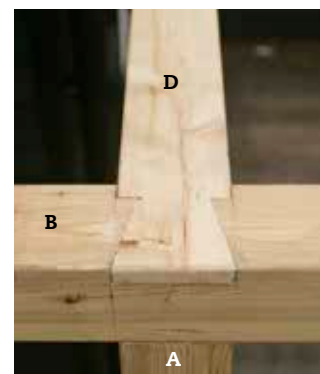
Öva dig på att göra träfogar på gammaldags sätt. Om du inte har gjort träfogar förr så gör du klokt i att öva ett par gånger för att få rätt känsla för tekniken. Då får du också full koll på virket och verktygen under arbetet.

3 Så här ska det se ut i änden av överliggaren. Laxstjärtsbladet används för att låsa delarna och nackens funktion är att bära den ena regeln på den andra.

4 Urtaget i överliggaren ser ut så här. Det är 15 respektive 30 mm djupt och passar exakt runt änden på anslutande överliggare (som läggs upp sist).

5 Den färdiga träfogen. Överliggaren D ligger ovanpå överliggaren B exakt ovanför stolpen A:s anslutning. En snygg och mycket hållbar träfog du kan vara stolt över.

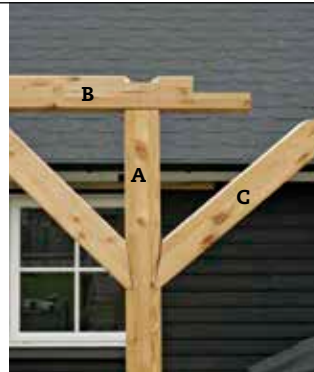
Pergolan sätts ihop

När du har sågat till alla stolpar, snedsträvor och överliggare som behövs, så är det dags att montera delarna. Men kolla först att alla urtag är gjorda korrekt genom att göra en provmontering.

När du är nöjd börjar arbetet genom att du fäster balkskor på väggarna där överliggarna ska fästas. Läg sedan delarna där de ska användas. Förankra stolparna i plintar, i marken eller med beslag på terrassen.

1 Sätt ihop de första delarna upp och ned. Börja med att lägga en överliggare B på marken och knacka ner stolparna i tapphål. Knacka också fast snedsträvorna C.

2 Vänd nu sektionen så att den blir rättvänd. Detta är mittstolpen som nu är klar med en överliggare medan den andra ännu inte lagts upp.

Här ska den tredje snedsträvan fästas.

3 Läg upp den mittersta överliggaren. Den ska vila på en balksko på huset medan den fixeras på stolpen och den andra överliggaren med laxstjärtsfogen. Fäst den tredje snedsträvan.

Nu är det dags att sy taket

Taket i varje sektion består av en stor duk som har sytts ihop av fyra våder markisväv.

Varje sektion är 360 x 360 cm och när taket har sytts klart ska det vara 4 cm smalare på alla håll, dvs. 356 x 356 cm. Vi har köpt 30 m markisväv med en bredd på 145 cm. Väven är styv och det är tungt att sy i den, å andra sidan håller den både sol och regn borta från terrassen.

1 Läg väven på ett stort arbetsbord så att du kan klippa den. Börja med att klippa fyra våder à 375 cm till den första sektionen av taket.

Sy den första sömmen 35 mm från kanten.

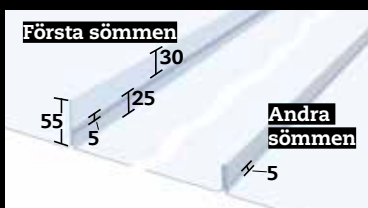
2 Sy ihop våderna. Lagg en våd på bordet och en ovanpå, 3 cm förskjutet. De sidor som ska vara neråt läggs mot varandra. Häfta ihop väven med nålar och sy hop våderna 35 mm från kanten.

3 Vik in väven över den första sömmen så att det nu ligger tre lager väv på varandra. Ta bort nålarna och stryk vecket.

Så här syr du ett tak

Börja med att sy ihop de fyra våderna så att sömmarna ligger uppåt. Fortsätt sedan genom att sy en extra söm mitt på varje våd. Sy därefter en 25 mm bred söm längs sidorna parallellt med de övriga sömmarna. Nu har du nio sömmar som du kan slå fast öljetter i och sedan hänga upp i vajrar.

Mitt på varje våd sys en extra, upprättstående söm.

4 Nu ska du sy en gång till, och sömmen ska läggas 25 mm från kanten. Det är en klar fördel med en medhjälpare som kan styra väven medan du syr rakt.

5 Vik en 3 cm bred fäll längs två av sidorna, fäst den med nålar och stryk den innan du syr en söm 25 mm från kanten.

Montering av mässingsöljetter

Det ska vara lätt att dra fram taket över terrassen när solen blir för stekande, när det börjar regna eller när daggen plötsligt faller. Taket ska därför hänga i vajrar, en längs varje sida och en i mitten. Vajrarna dras genom öljetter, som knackas fast i de uppriktstående vecken. Då är det ingen risk att vajrarna fördärvar väven.

1 Markera på varje veck var du vill sätta de tre mässingsöljetterna. De två yttersta ska placeras 40 mm in från var sin sida. Den mittersta sätts förstas mittemellan.

Taket har lagts på gräset. Vi har markerat vecken (sömmarna) med svarta prickade linjer och vajrarna med röda, så du kan se hur de ska placeras.

2 Stansa ut hål för öljetterna. Till dessa behövs en 12 mm huggpipa. Du ska ha ett bra underlag av trä för att inte skada huggpipan när du slår på den.

Handelen av öljetten.

3 Lägg handdelen av öljetten med kragen uppåt på den nedersta delen av slagverkyget. **TIPS:** Använd öljetång eller slagverkyg till arbetet.

Verkyget slås ner med hammare.

Hundelen av öljetten.

4 Lägg väven ovanpå slagverkyget och lägg sedan en hondel ovanpå handdelen. Knacka ihop delarna. Använder du tång krävs lite styrka i nyporna.

5 Färdigt! Så snyggt ser det ut när de två delarna har slagits ihop till en öljet. När du har stansat alla hålen och försett dem med öljetter, så kan du hänga upp taket.

Häng upp taket i vajrar

Nu återstår det bara att hänga upp det nya taket. Varje sektion ska hänga i tre plastöverdragna vajrar. Vi fäster vajrarna i surrningsfästen på överliggaren respektive husväggen. Skruvarna i surrningsfästena dras i endast delvis. Först när taket har hängts upp och vajrarna sträcks drar vi fast dem ordentligt.

Beslagene skal
inte skruvas fast
helt förrän taket
har hängts upp.

1 Fäst tre surrningsfästen på överliggaren B. Det ska vara tre i varje sektion. Ett på varje sida och ett på mitten, alltså i linje med öljetterna i taket av markisväv.

2 Trä de plastöverdragna vajrarna genom öljetterna. Fortsätt med vajrarna genom surrningsfästena och lås dem med kraftiga vajerlås.

3 Nu ska du sträcka alla vajrar. Det gör du genom att lossa ett vajerlås i sänder och sträcka vajern. Kläm fast vajern med tång medan du drar så mycket du kan innan du drar åt vajerläset.

4 Kolla hur lätt du kan dra ut taket. Det är viktigt att vajrarna har dragits genom alla öljetter.

5 Sträck ytterligare en gång genom att dra åt samtliga skruvar i alla surrningsfästena. Det ger ytterligare några millimeter.

Det är skönt att kunna dra för taket när daggen faller, när solen blir för stark eller när det börjar regna.

